18/02/2021

«Το ανεξάρτητο Κράτος Ουκρανίας τιμωρός (παιδαγωγός) του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου»

/ Γνώμες

Επίκαιρο άρθρο των Καθηγητών Παν/μίου-Μελών Ιδρύματος Εθνικού και Θρησκευτικού Προσανατολισμού, Αθ. Αγγελοπούλου-Εμμ. Καραγεωργούδη, για το Ουκρανικό Ζήτημα, με τίτλο: «Το ανεξάρτητο Κράτος Ουκρανίας τιμωρός (παιδαγωγός) του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου δια της ιεροκανονικής Αυτοκεφαλίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας Ουκρανίας-Κιέβου».

Κριτικές, επί τη βάσει ιεροκανονικών κριτηρίων, παρατηρήσεις επί μιας Συνεντεύξεως του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου στο κανάλι «Ρωσία 24», στις 7 Ιανουαρίου 2021, Χριστούγεννα, με το παλαιό Ημερολόγιο.

Το παραθέτουμε ολόκληρο:

1. Εισαγωγικά. Τα θέματα της πατριαρχικής Συνεντεύξεως είναι: α. Η πανδημία κορονοϊού, β. Το Λευκορωσικό Ζήτημα, γ. Το Ναγκόρνο-Καραμπάχ και δ. Το Ουκρανικό-εκκλησιαστικό-ιεροκανονικό καθεστώς της αυτοκεφαλίας της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. Επί του τελευταίου θέματος συναφής είναι και

Συνέντευξη του Μητροπολίτου Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνος, όπως και Πατριαρχική της Μόσχας επιστολή παρενοχλητική προς τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Β’ (βλ. Romfea.gr, 3 Ιαν., 7 Ιαν. 2021 και 28 Δεκ. 2020)

2. Η πανδημία του κορονοϊού. Η Συνέντευξη του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας είναι πολύ ενδιαφέρουσα και διαφωτιστική για το θέμα, ως προς την ιστορική εμπειρία της πανδημίας, που ενέσκηψε στην Μόσχα, τον 17ο αι., υπό την μορφή της πανώλους. Ο Μακαριώτατος ομιλεί για «τον εφιάλτη που πέρασαν Μόσχα και Μοσχοβίτες» και για τις γενικότερες συνέπειες στο πολιτικό σκηνικό της τότε τσαρικής Ρωσίας. Είχε εξαπλωθεί η πανούκλα και στην γειτονική Πολωνία, στην Ηγεμονία Κιέβου, και ευρύτερα στα γερμανικά κρατίδια, σχεδόν σ’ όλη την τότε Δυτική αλλά και Ανατολική Ευρώπη.

Ο 17ος (1601-1700) αιώνας μας ενδιαφέρει άμεσα εδώ, αφού το ιστορικό έτος 1686 είναι ορόσημο ιεροκανονικό για το τότε αυτόνομο εκκλησιαστικό καθεστώς της Ουκρανίας, ως Ηγεμονίας Κιέβου, υπό την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, στην δικαιοδοσία της οποίας υπήγετο τότε η Ηγεμονία αυτή, με τις σχετικές ιεροκανονικές διεργασίες στο τρίγωνο Κωνσταντινουπόλεως-Κιέβου-Μόσχας. Εκείνο το εκκλησιαστικό καθεστώς του 1686, δια γεωπολιτικών περιπετειών 333 χρόνων, το 2019 προάγεται σε ιεροκανονικό Αυτοκέφαλο, λόγω των προηγηθεισών διαχρονικών γεωπολιτικών εξελίξεων, που κι αυτές οδήγησαν στο σημερινό ανεξάρτητο, στην Διεθνή Κοινότητα των Κρατών, Κράτος της Ουκρανίας (1991-1992).

Περαιτέρω, ο Μακαριώτατος υπενθυμίζει την πανούκλα στην Οδησσό, στην Κριμαία, το 1837. Οι ναοί κλείσθηκαν. Και, όταν άνοιξαν, επιτρεπόταν η είσοδος στους πιστούς σε περιορισμένο αριθμό, με αποστάσεις, υπό αστυνομική επιτήρηση, και απαγόρευση φιλήματος του σταυρού και των εικόνων. Παρόμοιες καταστάσεις με τις σημερινές.

Εξομολογείται ο Μακαριώτατος Πατριάρχης, επισημαίνων, επιλέξει τα εξής συγκλονιστικά: «Και τώρα ο Πατριάρχης αναγκάζεται να λέγει, μην πηγαίνετε σε εκκλησίες. Ήταν δύσκολο όχι μόνο ηθικά αλλά και πνευματικά να προφέρω αυτές τις λέξεις. Αλλά με βοήθησε το παράδειγμα της μοναχής Μαρίας της Αιγυπτίας, της μεγάλης αυτής ασκήτριας του 5ου μ.Χ. αι. Πήγε στην έρημο και όλη της την ζωή, δεκάδες χρόνια, έζησε στην έρημο, χωρίς να επισκεφθεί ναό και όμως αναδείχθηκε μεγάλη αγία, αγία του Θεού». Και τελειώνει το μέρος αυτό της συνεντεύξεως με την «αίσθηση ειλικρινούς ευγνωμοσύνης και χαράς» προς τους νοσηλευτές και εθελοντές, λαϊκούς και κληρικούς, κυρίως και εκ των «νέων» ανθρώπων.

3. Λευκορωσία. Κατόπιν της παταγώδους αποτυχίας του άνευ Θεού συστήματος του υπαρκτού σοσιαλισμού δια της διαλύσεως της Σοβιετικής Ενώσεως, η Λευκορωσία είναι ένα ανεξάρτητο Κράτος, στην σφαίρα γεωπολιτικής επιρροής της Μόσχας. Είμαστε μάρτυρες σήμερα μιας σοβούσης, προσφάτως, ριζοσπαστικής αστικής επαναστάσεως μεταξύ Κυβερνήσεως και Λαού.

Η Λευκορωσία, ορθόδοξη χώρα, κατά πλειοψηφία πιστών, λειτουργεί εκκλησιαστικά ως Εξαρχία του Πατριαρχείου Μόσχας. Η «ιεροκανονικότητα» του καθεστώτος αυτού, σε ένα ανεξάρτητο Κράτος, πέραν των ιεροκανονικών τοπικών γεωγραφικών ορίων του Πατριαρχείου Μόσχας, συνιστά, οπωσδήποτε, εκκλησιαστικό πρόβλημα.

Το Πατριαρχείο Μόσχας τα προβλήματα αυτά ιεροκανονικής τάξεως, στην άμεση γεωπολιτική και γεωεκκλησιαστική περιφέρειά του και ευρύτερα, επιλύει αυτοβούλως, μόνο του, με Εξαρχίες, όπως τώρα στην Λευκορωσία, με «Αυτονομίες», «Αυτοκεφαλίες»-όχι ακόμη «Πατριαρχείες»!,-ερήμην τού ιεροκανονικού Συστήματος Διοικήσεως της κατ’ Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας. Μέρος αυτής, όμως, κανονικό είναι το Πατριαρχείο Μόσχας. Έτος αποδόσεως της Πατριαρχικής τιμής, υπό ιδιάζουσες γεωπολιτικές συνθήκες στην Ρωσία (περίοδος Μπορίς Γκουντούνωφ), το 1589. Κατέχει την πέμπτη, κατά κανονική σειρά Διπτύχων, θέση ως Ορθόδοξη Τοπική Εκκλησία, σε συγκεκριμένα γεωγραφικά, ιεροκανονικώς, όρια, όπως γίνεται με κάθε Τοπική Αυτοκέφαλη Εκκλησία. Η κανονική κατάσταση αυτή ορίσθη, κατόπιν της ιεροκανονικής πρωτοβουλίας της Μητρός της Πρωτοθρόνου Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και της ακολουθησάσης, εν καιρώ, πανορθοδόξου συναινέσεως, δια των **τεσσάρων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων και της μιας Πρεσβυγενούς Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου**.

Ασχέτως, και πέραν τούτων, ο Μακαριώτατος, ερωτώμενος στην Συνέντευξη για το Λευκορωσικό Ζήτημα των ημερών μας, κάμνει λόγο για είδος «επαναστάσεως», τύπου Ουκρανίας, και συνιστά, και ορθώς ως Πνευματικός Ηγέτης, «διάλογο μεταξύ Κυβερνήσεως και Λαού, Κυβερνήσεως και Κοινωνίας, με την συμμετοχή όλων των δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων και των εκπροσώπων των θρησκευτικών κοινοτήτων». Και συνεχίζει: «Λοιπόν, πρώτον, υποστηρίξαμε πλήρως τον επίσκοπο Βενιαμίν, τον νέο επικεφαλής της Λευκορωσικής Εξαρχίας, της Λευκορωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, και ολόκληρη τη Λευκορωσική Ιεραρχία, οι οποίοι κάλεσαν τον λαό να σταματήσει τη βία και να ακολουθήσει το δρόμο της συμφιλίωσης. Και αυτή η έκκληση απευθύνθηκε σε όλους. Από την πλευρά των αρχών υπήρχαν περιπτώσεις αδικαιολόγητης βίας, υπερβολικής χρήσης βίας. Αλλά υπήρξαν επίσης εκδηλώσεις ριζοσπαστισμού εκ μέρους των διαδηλωτών. Είμαστε

μάρτυρες του τι συνέβη στην Ουκρανία».

Τι θα γίνει όμως, αν η ανεξάρτητη χώρα-Κράτος της Λευκορωσίας, μέλος της Διεθνούς Κοινότητος, απογαλακτισθεί πλήρως από την Ρωσία, η δε Ορθόδοξη Εκκλησία της χώρας θελήσει να απευθυνθεί, δια της πολιτικής και εκκλησιαστικής Ηγεσίας, στην Μητέρα Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως για ένα ιεροκανονικό καθεστώς διοικήσεώς της και όχι μοσχοβιτικής κοπής, ως Εξαρχίας του Πατριαρχείου Μόσχας; Έχουμε, εξάλλου, μεγάλη περιέργεια να δούμε πως φιλειρηνικά, ως πνευματικός ηγέτης όλης της Ρωσίας, θα κάνει τις ίδιες εκκλήσεις συμφιλιώσεως του διχασμένου ρωσικού λαού μεταξύ κυβερνήσεως Πούτιν και αντιπολιτεύσεως Αλεξίου Ναβάλνι. Ο Πατριάρχης είναι πνευματικός ηγέτης όλων των Ρώσων πολιτών, ασχέτως πολιτικών τοποθετήσεων. Και, ως εκ τούτου, έχει λόγο, πρώτο λόγο.

Επειδή δε ο Μακαριώτατος κάνει ειδικό παραλληλισμό μεταξύ Λευκορωσίας και Ουκρανίας, γεωπολιτικής πάντως υφής, κάποια ερωτήματα: Εγκρίνει την αυτόβουλη από την Μόσχα προσάρτηση της Κριμαίας Ουκρανίας στην Ρωσία και την όλη αναστάτωση στην Ανατολική Ουκρανία (περιοχές Λουγκάνσκ και Ντονέσκ, 2014-2015); Εκ παραλλήλου, όμως, θέλει να θεωρεί εαυτόν και Πατριάρχη Ουκρανίας δια του «σχισματικού» επισκόπου Ονουφρίου, Εξάρχου του στην Ουκρανία; Ο οποίος Ονούφριος, καίτοι, ιεροκανονικώς, κληθείς εγγράφως από τον Οικουμενικό Πατριάρχη να συμμετάσχει στην ανάδειξη Προκαθημένου της ιεροκανονικώς συσταθείσης Αυτοκεφάλου Ορθοδόξου Εκκλησίας Ουκρανίας-Κιέβου, 15ης ήδη στα Δίπτυχα του Επισήμου Συστήματος Διοικήσεως της κατ΄Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας, απέσχε της διαδικασίας, συμβαλών όχι στην ενότητα της Ορθοδοξίας αλλά στο Σχίσμα, με τις ευλογίες του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας; Συμπορεύθηκε, ναι ή όχι, ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος με την Πολιτεία της Ρωσίας σ’ όλη αυτήν την αναταραχή; Κατά τα άλλα, μέμφεται τον Οικουμενικό Πατριάρχη ως όργανο Υπερδυνάμεων για το Ουκρανικό Εκκλησιαστικό.

Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως η συντονιστική ιεροκανονική Αρχή ενότητος του Διοικητικού Σώματος της κατά Τόπους Ορθοδοξίας, οφείλει να δέχεται και να ακροάται όλους τους ενδιαφερομένους Ηγέτες των Δυνάμεων-Κρατών, μεγάλων, μεσαίων και μικρών. Όμως, τελικά, τα κριτήρια ενεργειών του οφείλουν να είναι μόνο ιεροκανονικά. Αυτό έπραξε και στο Ουκρανικό Εκκλησιαστικό Ζήτημα, όπως θα δούμε παρακάτω στο σχετικό μέρος της Συνεντεύξεως του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας, ειδικώτερα ερωτωμένου για το Ουκρανικό Εκκλησιαστικό Ζήτημα.

Μια ακόμη αναφορά εδώ για την μνημονευθείσα Κριμαία. Έχει επικαιρότητα

ετεροχρονισμένη, ως προς την Αγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως, στην οποία αναφέρεται ιδιαζόντως, μάλλον χαιρεκάκως, ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος στην Συνέντευξή του. Η Κριμαία προσαρτήθηκε στην Αγία Μεγάλη Αυτοκρατορία της Ρωσίας επί περιβοήτου και διαβοήτου Τσαρίνας Αικατερίνης Β’ (1762-1796). Οι Τάταροι και Οθωμανοί της Κριμαίας εκδιώχθηκαν, περί το 1785-1790, από τον Μεγάλο, όντως, Ρώσο Στρατηγό Ποτέμκιν, για να γίνει η Χερσόνησος αυτή ρωσική νευραλγική, γεωπολιτικά, επικράτεια. Άνοιγαν οι θαλάσσιοι δρόμοι προς Κωνταντινούπολη. Μόλις προσφάτως, επί Σοβιετικού Προέδρου Χρουτσώφ, αφαιρέθηκε από την Ρωσία, με διοικητική του Ανωτάτου Σοβιέτ Πράξη, και αποδόθηκε στην Ουκρανία. Η Τσαρίνα, λοιπόν, ετίμησε για τις επιτυχίες αυτές τον Στρατηγό Ποτέμκιν, σύντροφό της, εξ άλλου, εν πάσι, διορίζοντάς τον Υπουργό Στρατιωτικών, σε αντικατάσταση του Μεγάλου, ωσαύτως, Στρατηγού Ορλώφ, γνωστού μας πολύ από τα Ορλωφικά, παρά τις αντιρρήσεις του δευτέρου.

Και τώρα η ουσία της υποθέσεως. Το όνειρο της Τσαρίνας, που ενστερνίζετο ο Ποτέμκιν, για χάρη της, ήταν η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ή έστω η περαιτέρω συρρίκνωσή της, για να εισέλθει η Τσαρίνα στην Κωνσταντινούπολη και στεφθεί στην Αγία Σοφία ως Αυτοκράτειρα της δικής της Ρωσορωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε διαδοχή της Ελληνορωμαϊκής, για να επιβεβαιώσει στην πράξη την θεωρία της Μόσχας ως Τρίτης Ρώμης. Αυτήν την μεγαλοϊδεατική αποστολή ανέλαβε με θέρμη ο Ποτέμκιν να φέρει εις πέρας. Δυστυχώς, όμως, γι΄αυτόν, άφησε την τελευταία πνοή του στην Κριμαία, προσβληθείς από την επιχωριάζουσα εκεί πανδημία της πανώλους. Και να ζούσε, βέβαια, δεν θα γινόταν το όνειρο της Τσαρίνας πραγματικότητα. Οι τότε Μεγάλες Δυνάμεις Αγγλίας-Γαλλίας-Αυστροουγγαρίας είχαν διαμηνύσει, επ’ απειλή αμέσου πολέμου, την αντίθεσή τους προς τούτο. Δεν ήθελαν, για τα δικά τους σχέδια, την αλλαγή του γεωπολιτικού και γεωθρησκευτικού status quo ως προς την, υπό αρξαμένη φθίση, Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η Τσαρίνα επιθυμούσε στο πρόσωπό της να ενώσει τρεις θεσμούς: Μια Αυτοκράτωρ, Μια αυτοκρατορική διοίκηση και μια Θρησκεία, στο όνομα της κατ’ Ανατολάς Ορθοδοξίας. Αν το όνειρο εκείνο γινόταν πραγματικότητα, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας θα διεκδικούσε την πρωτοκαθεδρία της Ορθοδοξίας δια της κοσμικής εξουσίας, επί υποβαθμίσει της ιεροκανονικής τάξεως. Να υπενθυμίσουμε ότι, όταν προήχθη η Εκκλησία Ρωσίας σε Πατριαρχείο, το 1589, ζητούσε δια του Τσάρου ιεροκανονική κατάταξη στα Δίπτυχα, μετά τον Αλεξανδρείας. Χρειάστηκε να περάσουν 5 χρόνια για να οριστικοποιηθεί η κανονική τάξη της Μόσχας, ως 5ης, στα Δίπτυχα, το 1593, μετατεθείσης, λόγω Ρωσίας, της μόνης Πρεσβυγενούς Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου (Γ΄Οικουμενική Σύνοδος, 431), από την πέμπτη στην έκτη θέση. Δείγμα της από τότε ρωσικής νοοτροπίας ισοτιμίας

μεταξύ κοσμικού και ιεροκανονικού Δικαίου, για να επιλέγουμε, αναλόγως, ποιο από τα δύο Δίκαια μας συμφέρει.

Έτσι, εξηγείται ότι, σε εκκλησιαστικό πεδίο, η Τσαρίνα είχε αφομοιώσει πλήρως την Αυτόνομη, ως τότε, Εκκλησία της Ηγεμονίας Κιέβου-Ουκρανίας στην Ρωσική Εκκλησία, παρά τις συνεχώς μόνιμες αντιδράσεις κλήρου και λαού Ορθοδόξου του Κιέβου, που ήθελε ιεροκανονικούς δεσμούς με την Κωνσταντινούπολη.

Όμως, άλλο Ρωσία και άλλο Ουκρανία, ασχέτως της ίδιας γλώσσης. Την ίδια γλώσσα λαλούν και άλλες Τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, αλλά κάθε μια, ασχέτως γλώσσης και φυλής, είναι ανεξάρτητη Τοπική Εκκλησία στο Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως (πχ Εκκλησίες Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων, Κύπρου, Ελλάδος κλπ). Μνημονευόταν η ίδια η Τσαρίνα επ’ εκκλησίας αντί του ονόματός του Οικουμενικού Πατριάρχου, σε εφαρμογή του ιεροκανονικού «Πατριαρχικού και Συνοδικού Γράμματος», του 1686, από Συμφώνου, στις διαπραγματεύσεις στο Τρίγωνο Κωνσταντινουπόλεως-Κιέβου-Μόσχας. Εξάλλου, Πατριάρχης Μόσχας δεν υπήρχε, αφού την πατριαρχική τιμή κατήργησε, ως γνωστό, ο Μέγας Πέτρος, πολύ πριν, το 1723, για να διορίσει Διαρκή Σύνοδο, επικεφαλής της Εκκλησίας, δικής του επιλογής. Η Τσαρίνα επέβαλλε, οι Αρχιερείς Κιέβου, επί τη αναλήψει των καθηκόντων τους, να ομνύουν στο όνομά της και της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου Μόσχας, διαγράψασα το κανονικό μνημόσυνο του Οικουμενικού Πατριάρχου.

Πλήρης ανατροπή του κανονικού, δια του κοσμικού, δικαίου. Μια κατάσταση ιεροκανονικής ανωμαλίας-αστάθειας, που, και δια της Σοβιετοκρατίας διαδόχου της Τσαρικής, διαιωνίζεται δια-φοροτρόπως ως σήμερα, ως συγκεκριμένη νοοτροπία και τακτική. Το δε Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως, ανέχεται, διαχρονικά, κατ’ οικονομία, χάριν της ενότητος, την κατάσταση αυτή, με συγκεκριμένες παρεμβάσεις διορθώσεως και κολασμού των καταστάσεων, «έως ημέρας επισκέψεως θείας», κατά τον προφητικό λόγο του σοφού Πατριάρχη Ιεροσολύμων Δοσιθέου, συνδιαπραγματευτή στις διαπραγματεύσεις του 1686, που κατέληξαν στο ιεροκανονικό «εκδόσεως Γράμμα». Η «θεία επίσκεψις» συντελέσθηκε, στις 6 Ιανουαρίου 2019, στην Κωνσταντινούπολη, παρουσία του Προέδρου και κληρικών Ουκρανίας δια της αποδόσεως Αυτοκεφαλίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία Ουκρανίας-Κιέβου, κατόπιν πολλών διαχρονικών περιπετειών, 333 χρόνων, από το 1686 ως το 2019.

4. Ναγκόρνο Καραμπάχ. Περαιτέρω, ο Μακαριώτατος Πατριάρχης στην Συνέντευξή του αναφέρεται στον ειρηνευτικό ρόλο της Ρωσικής Εκκλησίας στο γνωστό, των προσφάτων ημερών μας, πρόβλημα του Ναγκόρνο Καραμπάχ, στις σχέσεις εκεί μεταξύ Αρμενίων και Αζέρων. Συγκεκριμένα, ομιλεί ο Μακαριώτατος

για την διαμεσολάβησή του προς ειρήνευση σε θρησκευτικό πεδίο μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων της περιοχής. Επήλθε, ως γνωστό, ανακωχή σε πολιτικο-στρατιωτικό πεδίο με την διαμεσολάβηση, ορθώς, της Κυβερνήσεως της Μόσχας. Η περιοχή είναι στην γεωπολιτική σφαίρα επιρροής της Ρωσίας. Αν και μέρος της επιρροής αυτής διεκδικεί και η Νεοοθωμανική Τουρκία.

Λέγει ο Μακαριώτατος επιλέξει: «Η Ρωσική Εκκλησία ξεκίνησε διαπραγμάτευση για το πρόβλημα του Καραμπάχ με την συμμετοχή των Καθολικών όλων των Αρμενίων και με την συμμετοχή του Ανωτάτου Μουφτή, του Ανωτάτου Μουσουλμάνου ηγέτη του Αζερμπαϊτζαν, πασά Ζαντέ. Πραγματοποιήσαμε αρκετούς γύρους τέτοιων διαπραγματεύσεων με πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα-ανταλλαγή κρατουμένων, μη χρήση θρησκευτικών συμβόλων, θρησκευτική ορολογία, θρησκευτικά κίνητρα προς έμπνευση από τα αντιμαχόμενα μέρη».

Εξαίρει ο Μακαριώτατος την «παρουσία Ρώσων ειρηνευτών», δηλ. της ειρηνευτικής ρωσικής αποστολής στην περιοχή, κατόπιν της επιτευχθείσης ανακωχής στην Μόσχα και της συμβολής της Ρωσικής Εκκλησίας στην διαδικασία αυτή, εντός της ειρηνευτικής ρωσικής αποστολής-πολιτικής.

Ο προβληματισμός εστιάζεται στο γεγονός ότι, ασχέτως της, κατόπιν της ανακωχής, ειρηνευτικής διαδικασίας και της εμπλοκής της Εκκλησίας σ’ αυτήν, κατά την Κυριακή εντολή «ειρήνη Υμίν» ορθώς, όλο αυτό το σκηνικό ενέχει τον κίνδυνο, μήπως λειτουργήσει ως πιόνι στην γεωπολιτική σκακιέρα της ευρύτερης περιοχής, για άλλα, μη πνευματικά, εξωεκκλησιαστικά, πολιτικά και μόνο συμφέροντα. Να υπενθυμίσουμε, συναφώς, ότι στο Ναγκόρνο Καραμπάχ εντοπίζονται ιστορικά χριστιανικά μνημεία, κυρίως μοναστηριακής αρχέγονης αρμενικής παραδόσεως, της προχαλκηδονείου και μεταχαλκηδονείου περιόδου. Αυτά, κυρίως, θα έπρεπε να προστατευθούν κοινή συναινέσει των άμεσα ενδιαφερομένων μερών, in citu, και, φυσικά, και με την συμβολή της Εκκλησίας της Ρωσίας, αν το μπορεί.

5. Ουκρανικό-γεωπολιτικό και γεωεκκλησιαστικό Ζήτημα. Το τελευταίο μέρος της Πατριαρχικής Συνεντεύξεως αφορά στο Ουκρανικό. Λυπούμεθα να πούμε, με όλο το σεβασμό προς τον Μακαριώτατο, ότι το τμήμα τούτο είναι πλήρες χολής, πικρίας και αντιφάσεων και ανακριβειών.
Συμφύρει ο Πατριάρχης τα εκκλησιαστικά με τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς των Υπερδυνάμεων Η.Π.Α.-Ε.Ε.-Ρωσίας, με επίκεντρο το Ουκρανικό. Το ποιές πρέπει να είναι οι σχέσεις των Ηγετών των Ορθοδόξων Εκκλησιών με όλες τις πολιτικές Δυνάμεις-Κράτη της Διεθνούς Κοινότητος, αυτό το κεφάλαιο αναλύθηκε σε άλλη συνάφεια του παρόντος.

Η εμπλοκή της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως και της Αγίας Σοφίας Κιέβου με το οθωμανικό γεγονός της μετατροπής της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως σε τζαμί-καραγκιόζμπερντέ είναι συλλογισμός ατυχής. Είναι, σαν να λέμε, mutatis mutandis, ότι η ανεξαρτησία της Ουκρανίας και η ένταξή της στα Κράτη της Διεθνούς Κοινότητος λειτούργησαν ως τιμωρία (παιδαγωγία εις Χριστόν) προς την Εκκλησία της Ρωσίας και προσωπικά στον Προκαθήμενό της, διότι δημιουργήθηκαν οι ιεροκανονικές προϋποθέσεις αποδόσεως της Αυτοκεφαλίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας.

Είναι γεγονός ότι, στο πλαίσιο των γεωπολιτικών ανταγωνισμών-σφαιρών επιρροής μεταξύ των Μ. Δυνάμεων προς επαύξηση των συμφερόντων της μιας κατά της άλλης, τόσον οι Η.Π.Α., η Ε.Ε. όσο και η Ρωσία παρενέβησαν στην Ουκρανία, όπως και στο Συριακό και στο Ιρακινό Κουρδιστάν και στο Λυβικό και στο Λευκορωσικό και στο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Όμως, το Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως του Κόσμου της Ορθοδοξίας δεν έχει κανένα-μα κανένα-λόγο εμπλοκής στις κοσμικές εξουσίες, όπως και των τελευταίων στο πρώτο. Ο Κόσμος της Ορθοδοξίας, δια των Τοπικών Εκκλησιών και με Συντονιστή την Μητέρα Πρωτόθρονη Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ακολουθεί-και είναι οφειλετικό, ιερό χρέος αυτό-το κανονικό Δίκαιο, το οποίο υπέρκειται του κοσμικού. Ποιο είναι αυτό; «Τα εκκλησιαστικά και μάλιστά γε τα των ενοριών δίκαια ταις πολιτικαίς επικρατείαις και διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι έωθεν». Κατά την Κυριακή εντολή, «απόδοτε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ». Τοπική-γεωγραφική συνύπαρξη και συνεργασία υπέρ του Λαού,, όχι όμως συμφυρμός και υπαλληλία της Εκκλησίας έναντι της Πολιτείας, εκασταχού.

Δεν ήταν η Μήτηρ Πρωτόθρονος Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως εκείνη, που προσέτρεξε στην Ουκρανία. Επί δέκα σχεδόν χρόνια, τόσο η Πολιτεία όσο και η εκκλησιαστική Ορθόδοξη Ηγεσία της χώρας ζητούσαν παρακλητικά, βάσει ιστορικοκανονικών Δικαίων, την απόδοση Αυτοκεφαλίας στην Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Πόσες και πόσες φορές ο Πρόεδρος της Ουκρανίας, στο

πρόσωπο του Πέτρο Ποροσένκο και άλλων υπεροχικών προσώπων της χώρας αυτής, δεν επισκέφθηκαν το Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως για το σκοπό αυτό; Δεν διέγνωσε ο Πατριάρχης Μόσχας ότι οι Ορθόδοξοι Ουκρανοί πολίτες, ως πιστοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί, διαχρονικά θέλουν απεξαρτησία και απογαλακτισμό από την Μόσχα, όχι μόνο πολιτικά αλλά και εκκλησιαστικά; Ήταν δυνατόν, εξάλλου, η Κωνσταντινούπολη να κλείσει τα μάτια και τ’ αυτιά της, αγνοώντας τις, βάναυσα, καταπατηθείσες ιεροκανονικές συμφωνίες του 1589, 1620, με αποκορύφωμα εκείνες του 1686, ως προς την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ηγεμονίας Κιέβου; Και τι είναι τα 333 χρόνια από τότε ως τώρα, ώστε με κοσμικά γεωπολιτικά κριτήρια να διαγραφεί το κανονικό Δίκαιο; Αυτό υπέρκειται του κοσμικού χρόνου γεωπολιτικών ανακατατάξεων και σκοπιμοτήτων. Υπενθυμίζουμε τον Ψαλμό 89,4: «χίλια έτη εν τοις οφθαλμοίς σου, Κύριε, ως η ημέρα η χθες, ήτις διήλθεν». Που βρίσκεται το κοσμικό Δίκαιο της τσαρικής και σοβιετικής Ρωσίας; Εξηφάνισται. Ανήκει στην ιστορία. Η Εκκλησία, όμως, υπάρχει, διότι είναι Θείον Καθίδρυμα.

Η ιεροκανονική σύγχυση του Πατριάρχου ως προς το Ουκρανικό αποδεικνύεται από την απάντησή του στο ερώτημα: «Και ποια ήταν η λογική εκείνων που στέκονταν πίσω από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, οι οποίοι, πραγματικά, ενέπνευσαν αυτήν την σύγκρουση;» Απαντά ο Πατριάρχης Μόσχας: «η λογική ήταν να διαλύσουμε τη Ρωσία, την Ορθόδοξη Ρωσία ενώπιον των ορθόδοξων αδελφών στην Μεσόγειο και στην Μέση Ανατολή. Διότι, κατά την άποψη αυτών των στρατηγικών, η Ορθοδοξία έχει παίξει και παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση μιας πνευματικής, πολιτιστικής κοινότητος και, χωρίς να σπάσουν οι ορθόδοξοι δεσμοί, ήταν αδύνατο να καταστραφεί αυτή η πνευματική κοινότητα από κάποιους εξωτερικούς παράγοντες. Επομένως, το σχέδιο είναι απλό να απομακρυνθεί η Ρωσική Εκκλησία από την Ορθόδοξη Ελλάδα, τον Αραβικό Κόσμο και την Μέση Ανατολή, έτσι ώστε η Ορθοδοξία να γίνει πιο αδύναμη».

Εδώ αναδεικνύεται η σύγχυση του Πατριάρχου μεταξύ γεωπολιτικών και γεωεκκλησιαστικών καταστάσεων. Οι Υπερδυνάμεις (Η.Π.Α.-ΡΩΣΙΑ-Ε.Ε. και άλλες) προωθούν τα συμφέροντά τους με επίκεντρο την Ελλάδα, την Τουρκία, την Κύπρο, την Συρία, το Ιράκ, την Μεσόγειο, την Μέση Ανατολή, την Βόρεια Αφρική (Λιβύη) και βρίσκονται σε ανταγωνισμό μεταξύ των. Τι θέση όμως έχει σ’ όλα αυτά η Εκκλησία; Εν προκειμένω στο πρόσωπο του Πατριαρχείου Μόσχας; Σ’ όλα τα προμνημονευθέντα κράτη και ευρύτερα γεωγραφικά και θαλάσσια διαμερίσματα δρουν in citu οι εκεί κατά Τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες, στο Επίσημο Σύστημα Διοικήσεώς των (Κωνσταντινούπολη, Ελλάδα, Κύπρος, Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Ιεροσόλυμα). Ποιον λόγο και ρόλο έχει το Πατριαρχείο Μόσχας να παρεμβαίνει στα εσωτερικά των Εκκλησιών αυτών και να αυτοεμφανίζεται οιονεί ως προστάτης αυτών; Το Πατριαρχείο Μόσχας έχει την δική του τοπική δικαιοδοσία, κατά το

κανονικό Δίκαιο, όπως και όλες οι άλλες Εκκλησίες. Είναι άλλο πράγμα η φιλαδελφία και αλληλεγγύη μεταξύ των Εκκλησιών. Εάν η παρουσία του Πατριαρχείου Μόσχας εκεί είναι σε συνεργασία και συγκατάθεση των αρμοδίων Τοπικών Εκκλησιών έχει κανονικώς καλώς. Όπως, πχ, και τα Πρεσβυγενή Πατριαρχεία, και το Άγιο Όρος και η Αγία Αικατερίνη Σινά και άλλες Τοπικές Εκκλησίες έχουν ιερά ιδρύματα και συμφέροντα στην γεωγραφική δικαιοδοσία της Ρωσικής Εκκλησίας, με την έγκριση και ευλογία του Πατριαρχείου Μόσχας. Αν όχι, αυτή η τακτική ορίζεται ως «εισπήδηση», κατά τους Ιερούς Κανόνες, ή παρ΄ ενορίαν πράξη.

Συναφώς, είναι πολύ περίεργο να ομιλεί ο Μακαριώτατος για Σχίσματα, εξ αιτίας άλλων, ενώ το Πατριαρχείο Μόσχας, επί των γεωπολιτικών πτερύγων της Κυβερνήσεως της Ρωσίας, ως μιας Υπερδυνάμεως, είναι γενεσιουργός και προαγωγός Σχισμάτων, εισπηδήσεων, παρεμβάσεων και αμφισβητήσεως των αδιαμφισβητήτων ιεροκανονικών δεδομένων, στην βάση της προμνημονευθείσης νοοτροπίας-τακτικής.
Από την μια, λοιπόν, εμφανίζεται ο Πατριάρχης ειρηνοποιός στην Λευκορωσία, στο Ναγκόρνο Καραμπάχ, πλησίστεια με την Ρωσική Πολιτεία, και από την άλλη διολισθαίνει να θεωρείται ιεροκανονικός ταραχοποιός στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας, με την διακοπή μνημοσύνου του Οικουμενικού Πατριάρχου, του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Ελλάδος, με επιστολιμαίες και άλλες παρενοχλήσεις προς Προκαθημένους Τοπικών Εκκλησιών, που διαφωνούν μαζί του. Όμως, εκ τρίτου, διατείνεται, επιλέξει, ότι «πρέπει να προσευχηθούμε ο ένας για τον άλλο, τουλάχιστον στις προσωπικές προσευχές, αν αυτό είναι τώρα δύσκολο στις Θείες Λειτουργίες, αφού δεν τιμούμε τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στα δίπτυχα». Αυτά, λυπούμαστε να πούμε, είναι ασυνάρτητα και αντιφατικά μεταξύ των. Δηλ., ιδιωτικώς να σε συναντιλαμβάνομαι ενώπιον του Θεού, αλλά δημοσίως, στην πιο ιερή στιγμή της Θείας Ευχαριστίας επ΄εκκλησίας, να σε υβρίζω, δηλ. να σε αγνοώ και υποτιμώ. Η στάση αυτή οδηγεί στον κίνδυνο διγλωσσίας και διπροσωπίας.

Και το επιμύθιο στο τέλος της Συνεντεύξεως επ’ αυτού: «Η Ρωσική Εκκλησία είναι έτοιμη να βοηθήσει προς την πορεία για να επιτύχουμε αυτόν τον σκοπό» της ειρηνεύσεως και ενότητος. Η διατύπωση αρίστη.
Πως όμως; Συνοδικώς και δια των πανορθοδόξων κανονικών Συνάξεων και διαβουλεύσεων μεταξύ των Προκαθημένων. Αλλά και στο πεδίο αυτό το Πατριαρχείο Μόσχας μειονεκτεί. Δύο κορυφαία παραδείγματα, ένα πρόσφατο και ένα παλαιότερο. Συνέβαλε στην προετοιμασία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Κρήτης, το 2016, αλλά τελικά απείχε και την υπονόμευσε, ανεπιτυχώς, βέβαια. Απούσα και στην Μεγάλη Ενδημούσα Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως, το 1872, για το

Βουλγαρικό Σχίσμα του εθνοφυλετισμού. Προσκληθείσα τότε, δεν προσήλθε η Ρωσική Εκκλησία, με τις παρεμβάσεις του Πρέσβεως της Τσαρικής Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη Κόμητος Στρατηγού Ιγνάτιεφ, αντιπροτείναντος την σύγκληση της Συνόδου εκείνης σε ουδέτερο εκκλησιαστικά έδαφος, το Κίεβο. Πάλι καλά, που και δι' αυτής της προτάσεως αναγνώριζε ότι η Εκκλησία Ουκρανίας εκκλησιαστικώς δεν υπαγόταν στη Ρωσία παρά μόνο επιτροπικώς, κατά παραχώρηση, δηλ. της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ο Πατριάρχης της οποίας, όπως προελέχθη, κράτησε δι' εαυτόν την ιεροκανονική σφραγίδα της μνημονεύσεώς του στην Ηγεμονία Κιέβου. Και ποιος και εκείνο το Σχίσμα προκάλεσε, εξέθρεψε και προήγαγε; Ο ρωσικός πανσλαβισμός, επί των πτερύγων του οποίου δρούσε και πάλι η Εκκλησία της Ρωσίας, η οποία τώρα θα έπρεπε, προκαλούσα, να κάνει την διαχρονική αυτοκριτική της. Πολύ περισσότερο, που η Πανορθόδοξος της Κρήτης επαναβεβαίωσε, μετά από 150 περίπου χρόνια (1872-2016) την περί εθνοφυλετισμού απόφαση της Ενδημούσης Συνόδου του 1872 στην Κωνσταντινούπολη, ως σχίσματος και αιρέσεως.

6. Επιλογικά. Είναι δυνατόν ένας τρίτος αναγνώστης της παρούσης κριτικής έρευνας να αναρωτηθεί, μήπως οι συγγραφείς της είναι αντιρωσικών αισθημάτων; Λάθος μέγα. α. Ομνύουμε στο όνομα του ευσεβεστάτου Ορθοδόξου Λαού της Ρωσίας. Η ρωσική ορθόδοξη ψυχή είναι υπόδειγμα και παράδειγμα ορθοδόξου ευσεβείας. Μακάρι και εμείς οι Έλληνες και άλλοι ορθόδοξοι Λαοί να είχαμε την ευσέβεια αυτή. Δεν την έχουμε. Επιθυμούμε ζώσα και ισχυρά την Εκκλησία του λαού αυτού, αλλά στα διαυγή ιεροκανονικά πλαίσια τάξεως, φιλαδελφίας, αλληλεγγύης και αγάπης εν Χριστώ. β. Επιθυμούμε ο πολύ σεβαστός μας Πατριάρχης Μόσχας να εξέλθει της αυτοβούλου σχισματικής απομονώσεώς του και καταστάσεως και να αποκαταστήσει την εν Διπτύχοις ενότητά του στο Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδοξίας με την Μητέρα του Πρωτόθρονη Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως και την Αδελφή του Εκκλησία της Ελλάδος. Πολύ περισσότερο που οι Προκαθημένοί τους τον μνημονεύουν, παρά ταύτα, στα Δίπτυχα. Καιρός για μια νέα πορεία αγαθών σχέσεων ιεροκανονικών. γ. Επίσης, χαιρόμαστε που η σημερινή Ρωσία, ως Κράτος, μετά τις περιπέτειες της διαλύσεως της αλήστου μνήμης Σοβιετικής Ενώσεως, είναι μια από τις σύγχρονες Υπερδυνάμεις μαζί με τις Η.Π.Α., την Ε.Ε. και την Κίνα, προς εξασφάλιση γεωπολιτικών ισορροπιών. Ειδικότερα, επιθυμούμε την αναθέρμανση, επί σταθερών μονίμων βάσεων, των σχέσεων Ελλάδος-Ρωσίας, επιπλέον των άλλων, και στην κοινή, μοναδική, παράδοση, – μεγάλο, παμμέγιστο, κεφάλαιο – της ομοδοξίας, της κοινής μας ορθοδόξου πίστεως, ως δυναμικού μέρους του οικουμενικού πολιτισμού της ανθρωπότητος. Η προσβολή κατά της Αγίας Σοφίας δεν συνιστά τιμωρία ενός προσώπου αλλά ύβρι προς όλο τον πολιτισμένο κόσμο. Και, εν πάση περιπτώσει, το ιεροκανονικό γεγονός της Αγίας Σοφίας αείποτε είναι

το ίδιο. Εκεί είναι το θυσιαστήριο του ποιμενάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Εκεί και ο Πατριαρχικός οίκος. Ο Θεσμός πορεύεται ως ο Σταυρός αλλά και η Ανάσταση του Κυρίου, διαχρονικά. δ. Προς την κοινή αυτή πορεία υφίσταται δυναμικό, ελπιδοφόρο, χρονικό ορόσημο, τα 200 χρόνια Ανεξαρτήτου Ελλάδος (1821-2021). Η Ρωσία, το φιλελληνικό ρωσικό πνεύμα και γεγονός, είναι ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους στο επίτευγμα αυτό: Παράλληλα, με τον γαλλικό, αγγλικό, γερμανικό, ιταλικό, αυστριακό, ολλανδικό, ελβετικό, πολωνικό, ουκρανικό, πορτογαλλικό, ιρλανδικό, βελγικό, σουηδικό, δανικό κλπ φιλελληνικό πνεύμα.

Επίσης, παράλληλα, με τον αμερικανικό φιλελληνισμό (Δόγμα Μονρόε, του 1822). Ποιος μπορούσε να διανοηθεί ότι ο Υπουργός Εξωτερικών της Αγίας Μεγάλης Ρωσίας ο Κερκυραίος Έλλην Ιωάννης Καποδίστριας θα ήταν ο Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος (1827-1831). Ποιος θα μπορούσε να διανοηθεί ότι ο Αρχηγός της Ελληνικής πρώτης Επαναστάσεως των Ελλήνων, του Φεβρουαρίου 1821 στην Μολδοβλαχία, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, ο Αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας, ήταν ο επικεφαλής Στρατηγός της προσωπικής φρουράς του Τσάρου της Ρωσίας Αλεξάνρου Α΄. Ευχής έργο θα ήταν ο Πρόεδρος της σημερινής Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν να τιμήσει την ιστορία και παράδοσή των σχέσεων αυτών μεταξύ Ελλήνων και Ρώσων. ε. Ο ρόλος, τέλος, των Ορθοδόξων Εκκλησιών Ρωσίας, Ελλάδος, Κωνσταντινουπόλεως, Κύπρου, Αλεξανδρείας, Ιεροσολύμων, Αντιοχείας, Σερβίας κλπ στον αγώνα αυτό της Ελληνικής Ανεξαρτησίας για την πίστη του Χριστού την Αγία και της Ελλάδος την ελευθερία και δημοκρατία μοναδικός, δι’ αιμάτων πολλών. Αυτά όλα θα πρεπε να είναι μπροστά μας. Όλα τα άλλα είναι εκ του πονηρού, «του εχθρού της αληθείας Διαβόλου» (βλ. την διατύπωση στο ιεροκανονικό Γράμμα 1686).

Για τις, «εξ υφαρπαγής και κατά συρροήν», δεκάδες, διαχρονικά, αντικανονικές δράσεις της Εκκλησίας της Ρωσίας, ως προς την Ηγεμονία Κιέβου, σήμερα ανεξάρτητο Κράτος της Ουκρανίας, μπορεί ο ενδιαφερόμενος μελετητής να συλλέξει τεκμήρια-πειστήρια από τον Αγαμέμνονα Τσελίκα, Οικουμενικόν Πατριαρχείον. Ο Οικουμενικός Θρόνος και η Εκκλησία της Ουκρανίας. Ομιλούν τα κείμενα. (βλ. Romfea.gr, Σεπτ. 2018), από την εκδοθείσα προσφάτως μονογραφία Καθηγητού ΕΚΠΑ Βλ. Φειδά, Το Ζήτημα της αυτοκεφαλίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας.

Εκ πηγών Αψευδών, Αθήναι 2019 και δη σελ. 93-99, 131-132, 133-139, 141-149. Και με επίκεντρο ειδικώς το «Γράμμα Εκδόσεως» 1686 από την μονογραφία των Αθ. Αγγελοπούλου-Εμμ. Καραγεωργούδη, Ο Κόσμος της Ορθοδοξίας στις σημερινές γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ευρώπη», Θεσσαλονίκη 2019 (υπό επανέκδοση συμπληρωμένη 2021) και των Ιδίων, Η Θεωρία του «Πρωτείου τιμής» και του «Πρωτείου Χάριτος»-«Των Πατριαρχών όντων εικόνων του Θεού εμψύχων τε και

ζωσών», στα ηλεκτρονικά μέσα Φως Φαναρίου και Εξάψαλμος Φεβρ-Μαρτίου 2020 και στο site του Ιδρύματος Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού. Στα ανωτέρω έργα όλα τα ιεροκανονικά Κείμενα-Συμφωνίες του 1686 και η σχετική κρίσιμη επίσημη αλληλογραφία μεταξύ των ενδιαφερομένων Μερών.